

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése (EKE) 2014. március 25-én szakmai konferenciát szervezett a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) fővédnökségével az Országos Széchényi Könyvtárban (OSZK), *Egyházi könyvtárak a 21. század elején* címmel.

A szakmai nap moderátora *Bakos Klára* (MKE-elnök) és *Hubert Gabriella* (EKE-elnök) volt.

A konferenciának helyet adó OSZK részéről *Boka László* tudományos igazgató üdvözölte a résztvevőket. Köszöntőjében beszélt az egyházi könyvtáraknak a magyar kultúrtörténetben betöltött jelentős szerepéről, az egyházi és világi könyvtárak kapcsolatáról, az Egyházi Könyvtárak Egyesülése fontos munkájáról. Mint házigazda örömmel fogadta az egyesület tagjait, megemlítette, hogy ennek az egyházi-szakmai szervezetnek kezdetben az OSZK volt a székhelye, és a nemzeti könyvtár az egyesülés több rendezvényének is helyet adott.

Bakos Klára konferenciányitó köszöntője után *Baranya Péter* (EKE – elnökségi tag) felolvasta *Vígh Annamária* (EMMI Közgyűteményi Főosztály) levelét, amelyet a minisztérium főosztályvezetője a szakmai nap résztvevőinek küldött. Részlet a levélből: „... a magyarországi közgyűteményi rendszer átalakulása, a könyvtári, levéltári, múzeumi területet szakmai működésében érintő új jogszabályok megjelenése, az egyházi gyűjtemények állami támogatásának vál-

tozása, olyan helyzetet teremtett, amelyben szükség van egy szorosabb szakmai együttműködésre az egyházi gyűjtemények és a kulturális ágazat irányításáért felelős tárca között. Feltett szándékunk, hogy ebben az együttműködésben a magunk eszközeivel és lehetőségeivel támogassuk az egyházi gyűjteményekben folyó szakmai munkát, hogy mindaz az érték, amelyet az Önök intézményei őriznek, és amely a magyar kulturális örökség felbecsülhetetlen értékű része, bekerüljön a magyarországi kulturális élet vérkeringésébe. [...] bár magukat az előadásokat nem fogom hallani, úgy gondolom, a gyűjtemények jelentőségéről és a kulturális életben betöltött szerepéről nagyon hasonlóan gondolkozunk. [...] Ezért bírom benne, hogy a köztiünk nem előzmények nélkül való együttműködés új lendületet vesz, folyamatos és eredményes lesz.”

Elsőként *Török Beáta* (Sapientia Hit-tudományi Főiskola Könyvtára, Budapest) tartott előadást *Könyvtári hívogatók: arculattervezés az egyházi könyvtárakban* címmel. Arról beszélt, hogy az arculat nem más, mint egy intézmény megjelenési formáinak összessége, eltérő jellegű intézményrészek közös célmeghatározása. Átgondolt információközlés, mely többet jelent, mint egy logó vagy embléma elkészítése. Az arculat egyrészt a könyvtár és könyvtáros önmeghatározása, másrészt idegenvezető a könyvtárhasználók számára, és egyféle kommuni-

káció is könyvtáros és olvasó között. Az arculat formálja a könyvtárainkkal kapcsolatba kerülők rólunk alkotott belső képét (imázs). Az egyházi könyvtárak arculata együtt egyféle „puzzle”-t alkot, melyet a különbözőségek színesítenek, ám a hasonlóságok és egyezések az „ismerem őt” vagy „aha-élményét” adják egyházi könyvtárosnak és az e könyvtárakat felkeresők számára egyaránt.

Utána *Ásványi Ilona* (Főapátsági Könyvtár, Pannonhalma) előadása következett: *Egyházi könyvtárak és nyilvánosság* címmel. Az előadó történetiségében vázolta fel a témát. Szólt arról, hogy a nyilvános, közfeladatokat ellátó könyvtárak közül több is úgy alakult ki, hogy a legrégebbi könyvtártípusnak számító világi vagy egyházi magántulajdonban lévő könyvtárak megnyitották kapuikat a nagyközönség előtt. Utalt a magyarországi egyházi felekezeti könyvtárak szomorú sorsára az 1950 és 1990 közötti évtizedekben, amikor is a gyűjtemények részben megsemmisültek, könyvraktárrá, alvó könyvtárrá váltak, bezárkóztak. Majd két, a magyar könyvtárügyet átfogóbban szabályozó, évtizedekig meghatározó, ill. napjainkban is érvényes jogszabály alapján (az 1976-os és 1997-es „könyvtári törvény”) beszélt az egyházi könyvtárak és a nyilvánosság kérdéséről, a nehézségekről és az eredményekről.

A harmadik előadó *Kovács Béla Lóránt* (Méliusz Juhász Péter Könyvtár, Debrecen) volt, előadásának címe: „Közel az olvasóhoz”. *Egyházi és világi könyvtárak együttműködése Debrecenben*. Előadásában az EMMI által elindított kísérleti programot ismertette, melynek előzménye a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer volt. Beszélt a Debrecenben

már részben működő Könyvtár Pontokról, melyek a *Közel az olvasóhoz és a művelődő közösségekhez* című pilot projekt keretében valósultak meg. Elmondta, hogy a könyvtári rendszer modernizálásának részeként 2012-től – a kistérségi könyvtári szolgáltatásfejlesztési struktúraváltás után – új feladatként jelentkezett a megyeszékhely-városok könyvtári szolgáltató rendszerének modernizálása. A projekt fontos eleme, hogy nem klasszikus fiókkönyvtárakat hoz létre, hanem helyi szinten már létező intézményekbe, közösségekbe integrálja a könyvtári és közművelődési szolgáltatásokat. A program megvalósítója, a Méliusz Juhász Péter Könyvtár, együttműködve a Debreceni Művelődési Központtal, egyházi, közművelődési, szociális intézményekbe, iskolákba, ezek infrastruktúrájára építve vagy a technikai felszereltséget könyvtári szolgáltatásokra alkalmas eszközökkel bővítve telepítik ki szolgáltatásaikat Debrecen különböző városrészeibe. A 2014. március 31-éig megvalósuló projektben a következő könyvtárpontok jöttek létre: Nagymacsi Könyvtár Pont, Kismacsi Könyvtár Pont, Tégláskerti Könyvtár Pont, Nagysándortelepi Könyvtár Pont, Lencztelepi Könyvtár Pont.

A délelőttöt *Kertiné Rózsa Anikó* (Nagyerdei Református Gyülekezet „kölcsonkönyvtára”, Debrecen) zárta *Nyitott gyülekezeti könyvtár Debrecenben* című előadásával. A marketing végzettségű előadó önkéntesként tevékenykedik a debreceni Nagyerdei Református Gyülekezetben. A gyülekezetnek van egy „kölcsonkönyvtára,” melynek” kétezer kötetes gyűjteményét keresztyén kiadók által megjelentett kurrens lelkeségi irodalom

alkotja. A könyvtár szót több okból írtuk idézőjelek között. Egyrészt azért, mert a gyűjtemény nem gyülekezeti kezdeményezésből jött létre, hanem egyes gyülekezeti tagok missziós lelkületének köszönhetően. Másrészt, mert csak olyan könyveket gyűjtenek, melyek a gyülekezet egyes tagjainak és a közösségnek a lelki fejlődését, erősödését szolgálják. Valamint azért is, mert van ugyan nyilvántartásuk, de az nem a szokásos könyvtári ügyvitel szerint történik, mint más hasonló (pl. gyülekezeti) könyvtárban. A gyűjtemény és a könyvtárosok célja a misszió, az evangelizáció – mégpedig olyan formában, hogy az olvasás, olvasmányok elősegítsék a gyülekezet tagjai hitbéli növekedését. A könyvtár a templommal közös épületben helyezkedik el, és a vasárnapi istentiszteletek után és között tart nyitva. Az előadás egyféle szelíd, de tiszteletreméltóan határozott bizonyágtétel volt.

Az ebédszünet után *Balogh Ferenc* (Főegyházmegyei Könyvtár, Eger) *Turizmus, kiállítások* előadásával folytatódott a program. Az előadó először a megváltozott turisztikai szokásokról beszélt, majd a kulturális turizmus fogalmát próbálta meghatározni. Mint az egyik muzeális teremkönyvtárral is bíró egyházi könyvtár munkatársa állította, hogy könyvtári turizmusról is beszélhetünk, mely csak akkor lesz eredményes és hatékony, ha integrálódik a kulturális turizmusba. Elmondta, mennyire fontos, hogy a könyvtári turizmus figyeljen a helyi, a regionális és országos stratégiákra. Nem kevésbé lényeges, hogy odafigyeljünk a látogatók igényeire és véleményére, a megváltozott turisztikai szokásokra: komplex programokra, színvonalas kiad-

ványokra, hatékony reklámra és profi marketingre van szükség. Hasznos, ha nemcsak a főszezonban, hanem a „holt-szezonnak” nevezett időszakban is tudunk szervezni egy-egy rendezvényt.

Ezután Baranya Péter (Piarista Központi Könyvtár, Budapest) előadását hallgatták meg az érdeklődők *Az egyházi könyvtárak adatbázis-fejlesztései* címmel. Az előadó ezzel kezdte előadását: „Mikor erre az előadásra készültem, végigolvastam néhány cikket arról, hogy hol is tart jelenleg a magyar könyvtári világ a könyvtári adatbázisok, a digitális szolgáltatások terén. [...] nagyon elszomorodtam, mert bizony már az előadás címe is komoly lemaradásról tesz tanúbizonyságot. Hol vagyunk már a pusztá adatbázisoktól, mikor már a repozitóriumokról, a szemantikus webről és hasonló problémákról kellene beszélnünk. Azután végiggondoltam, hogy honnan is, milyen körülmények közül indultak az egyházi könyvtárak, milyen nehézségekkel találkoztunk, és egy egészen kicsit nyugodtabban fejeztem be az előadásom szövegét.” Ismerve az egyházi könyvtárak XX. századi történetét és meghallgatva az előadást, mi is azt mondhatjuk, nincs okunk a szégyenkezésre. Nagy utat tettek meg az egyházi könyvtárak az 1990-es évek második felétől kezdve – amikor e könyvtárakban elkezdődött a számítógépes katalógizálás zömében a DOS-os Orbis programmal – napjainkig, amikor az egyházi könyvtárak integrált rendszereket (Corvina, Huntéka, Aleph) használnak, és közös katalógust (UNITAS) építenek. (A katalógusban öt felekezet harmincegy könyvtárának – huszonnégy adatbázis – katalógusa kereshető. Ehhez járulnak a HUMANUS teo-

lógiai témájú rekordjai. Összesen több mint egymillió-kétszázézer bibliográfiai rekord.) Az adatbázis-fejlesztések mellett szólt még a digitalizálásról és az egyházi digitális tárákról is.

A szakmai napot *Kövécse Ildikó* (Gál Ferenc Főiskola Könyvtára, Szeged) zárta *Pályázatok szerepe a megújulásban* című előadásával. Az előadás alapját egy, a szakmai napot előkészítő felmérés adta. A kérdőívek kitöltésében a hatvankét EKE-tag egyházi felekezeti könyvtár közül huszonhét vett részt. A vizsgált időszakban: 2007 és 2013 között kétszázötvenhat pályázaton indultak az egyházi könyvtárak, ezek közül tizenkilenc volt sikertelen. A pályázatok hetvenhét százalékat a Nemzeti Kulturális Alap írta ki, hat százalékot tettek ki az uniós pályázatok, ezen kívül minisztériumi és regionális pályázatokon is indultak a könyvtáraink. A legtöbb támogatást restaurálásra (ötvenkét százalék) és egyéb állományvédelmi munkára (huszonhét százalék) lehetett nyerni, ezen kívül dokumentumvásárlásra, eszközbeszerzésre, kiadványokra, könyvkötetésre, digitalizálásra. Az egyházi könyvtárak részt vettek a Márai program II. és III. fordulójában is. Az uniós pályázatok nagy kihívást jelentettek e könyvtártípus számára: kivételes lehetőségeket, de nagy felelősséget, új gondolkodásmódot, projektszemléletet, konzorciumi munkát.

Tizenkét egyházi könyvtár tudta ezt vállalni. Az előadást előkészítő kérdőív rákérdezett a pályázatokkal kapcsolatos pozitívumokra és negatívumokra is. Pozitívumként jelölték meg az adatközlők azt, hogy a támogatások nélkül bizonyos fejlesztések nem valósulhattak volna meg, hogy fejlődött a pályázati kom-

petenciájuk. Az uniós pályázatoknál a konzorciumi munka sikeres együttműködésnek bizonyult, mely által nőtt az egyházi könyvtárak ismertsége is. Negatívumként jelölték meg a kollégák, hogy az egyházi könyvtárak, mint könyvtártípus, sok pályázatból eleve kizáródnak, egyre csökken a támogatási összeg, hosszú ideig problémát jelentett az önrész biztosítása, és más pályázati témákra/célokra is szükség volna. Az uniós pályázatoknál nehézség, hogy kis intézmények nem tudnak indulni, bonyolult az adminisztráció, és az utófinanszírozások miatt kevés egyházi könyvtár mert pályázatokon indulni.

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése által szervezett szakmai nap célja kettős volt: egyrészt megmutatni magunkat a szakma előtt, mely sajnos még mindig nem ismer bennünket igazán és teljesen, másrészt egyféle magunkba tekintés is: ezek vagyunk, ilyenek vagyunk, itt tartunk. Ez utóbbi összegzésre az is okot adhat, hogy az egyházi könyvtárak szakmai érdekképviselői szervezete idén ünnepli huszadik születésnapját.

A kb. hetven egyházi-felekezeti könyvtár kis csoport a települési, felsőoktatási és iskolai könyvtárakhoz képest, és a könyvtártípus tagjai között is nagy különbségek vannak, de ebben a csoportban sok olyan könyvtár van, mely sajátosságaival színesíti, tevékenységével gazdagítja a magyar könyvtári rendszert. Az egyházi könyvtárak együtt, mint csoport, pedig nem zárhatók ki a magyar könyvtárügyből, hiszen ezekben a gyűjteményekben őrizzük a nemzeti kulturális vagyont egy részét, és olyan információkat is, melyek csak ezekben a könyvtárakban találhatóak meg. ■